

ARTA MILITARĂ A ÎNȘELĂTORIEI

„Dezinformarea funcționează precum cocaina“, îi spunea șeful KGB, Iuri Andropov, lui Ion Mihai Pacepa, șeful adjunct al Direcției de Informații Externe (DIE) a Securității. „Dacă prizezi o dată sau de două ori, s-ar putea să nu îți schimbe viața, dar dacă o folosești în fiecare zi, te va face dependent – un om diferit.“¹

Au apus de mult vremurile când era cântată neasemuita vitejie a lui Ahile. Astăzi, un jurnalist oarecare poate face mai mult rău prin dezinformare și *fake news* decât regimente întregi pe câmpul de luptă. Vitejia eroilor nu mai este cântată, ci premiată în ceremonii secrete. Poate fi înșelătoria cea mai puternică armă militară astăzi? Contează mai mult cuvintele-armă decât arsenalul convențional și nuclear?

Arta înșelătoriei a devenit mai întâi temelia funcționării serviciilor de informații sovietice și apoi stânca pe care s-a clădit însuși statul comunist. A fost teoretizată în jargonul militar sovietic sub numele de *maskirovka*, cuvânt care s-a traduce în română, literal, „camuflaj“². Conceptul a fost dezvoltat în anii 1920 de CEKA, fiind integrat în strategia Armatei Roșii. Scopul era de a distorsiona percepția inamicului privind punctele tari și cele slabe, despre adevăratele obiective. Tehnicile folosite erau diverse, de la dezinformare și înșelătorie la nivel strategic până la disimulare, deghizare, imitație și camuflaj în teren, prin folosirea șintelor false sau executarea unor manevre demonstrative complexe.¹ Surpriza era importantă în aplicarea *maskirovkăi* și era cerută chiar de Lenin.²

Un exemplu faimos de *maskirovka* din timpul Războiului Rece a fost operațiunea Anadyr, prin care sovieticii au vrut să camufleze expedierea rachetelor cu încărcătură nucleară în Cuba, în 1962, care a dus lumea în pragul unui război nuclear.³ Alte aplicații, intrate deja în manualele academiilor militare, sunt cele care au precedat invadarea Cehoslovaciei în 1968 sau trecerea Canalului Suez de către forțele armate egiptene, în 1973.

În 1968, Victor Suvorov, pe atunci un tânăr tanchist ce avea să devină în câteva luni ofițer de informații în GRU, se întreba de ce URSS a trecut cu șenilele celor peste 5 000 de tancuri peste Cehoslovacia, nu însă și peste România. Ofițerii sovietici credeau atunci că înaintea lui Dubček va fi Ceaușescu, care era un „adversar“ al URSS, un „dușman înverșunat și nesupus“, un aliat al Chinei și Israelului. Deși părea insubordonat Moscovei, regimul comunist din România era însă unul „tipic“, „cu un cult al liderului suprem și infailibil, cu închisori psihiatrice, cu turnuri de veghe de-a lungul frontierelor sale“, un regim care „nu prezenta nici o amenințare pentru Uniunea Sovietică“, spre deosebire de Cehoslovacia.⁴

Actul disidenței lui Ceaușescu, atât de drag foștilor ofițeri ai Securității, este pus la îndoială de foștii colegi din Comunitatea de Informații a Pactului de la Varșovia. Pacepa afirmă că transformarea lui Ceaușescu într-un „succes de casă în Vest“ a avut la bază teoria lui Andropov. „Ar trebui să plantăm imaginea noului Ceaușescu în Occident precum semințele de mac, una câte una câte una“, i-ar fi spus Andropov lui Pacepa în 1972. Succesul lui Gorbaciov în Vest ar fi fost apoi construit la fel. A fost o altă înscenare? Îl înșală memoria pe Pacepa? A fost disidența lui Ceaușescu o *maskirovka* gândită de KGB? În fond, așa cum erau legendați spionii comuniști în disidenți și trimiși în Vest, putea fi legendată și disidența lui Ceaușescu. Moscova nu era iritată de concurența stalinistă din interiorul lagărului comunist, ci de revoluțiile anticomuniste din Ungaria, Cehoslovacia sau Polonia.

Forma de adjectiv a termenului *maskirovka* a fost folosită pentru a descrie uniforme albe purtate de soldații sovietici în iarna anului 1939, când a fost invadată Finlanda. Rușii glumesc spunând că, înainte de toate, expresia era folosită de sovietici încă de când erau copii, când se jucau „de-a v-ați ascunselea“.

Maskirovka include și ceea ce Hitler numea „o minciună uriașă“, o minciună atât de gogonată și nerușinată, încât oamenii să creadă că liderii lor, în care au încredere, nu ar putea susține un neadevăr atât de îngrozitor. Tehnica a dat roade în special în Uniunea Sovietică, dând naștere unei adevărate culturi a minciunii, a disimulării și „dublugânditului“ de care vorbește Orwell. Iar știința militară sovietică a transformat-o în artă militară, devenind a doua natură a Kremlinului. „Rutina mințitului apare la cele mai înalte eșaloane ale puterii militare, chiar și atunci când un argument este evident fără susținere sau contrazis de fapte“¹, spune Timothy Shea.

Defectorii de rang înalt au arătat că diplomația și propaganda sovietică erau, de fapt, teatru menit a

ascunde Occidentului adevăratele intenții ale Moscovei.² Observația este interesantă dacă o corelăm cu apetența actuală a presei de a transforma relatările în *Drama News*, de a renunța la informație în favoarea emoției. *Maskirovka* anticipase epoca postadevăr.

¹⁾ Ion Mihai Pacepa, Ronald J. Rychlak, *Dezinformarea. Un fost spion-șef dezvăluie strategiile secrete de subminare a libertății, de atac împotriva religiei și de promovare a terorismului*, Humanitas, București, 2015, p. 260. ²⁾ T. Shea, „Post-Soviet Maskirovka, Cold War Nostalgia, and Peacetime Engagement“, *Military Review*, vol. 82, nr. 3, 2002, pp. 63–67.

¹⁾ J.A. Stevens, H.S. Marsh, „Surprise and Deception in Soviet Military Thought“, *Military Review*, iulie 1982, pp. 25–35. ²⁾ Donald C. Daniel, Katherine L. Herbig (eds), *Strategic Military Deception: Pergamon Policy Studies on Security Affairs*, Elsevier, 2013. ³⁾ J.H. Hansen, „Soviet Deception in the Cuban Missile Crisis“, *Studies in Intelligence*, CIA, vol. 4, nr. 1, 2002. ⁴⁾ Viktor Suvorov, *Inside the Soviet Army*, Macmillan Publishing, New York, 1982, p. 8.

¹⁾ T. Shea, *op. cit.* ²⁾ Armin Krishnan, *Military Neuroscience and the Coming Age of Neurowarfare*, Routledge, 2016, p. 83.